

**„LEJPA REJČ
LEJPO MESTO
NAJDE“
STR. 3**

**OBLEKA NI LE
TISTO, KAR JE
NA TEBI
STR. 5**

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 27. marca 2003 ✱ Leto XIII, št. 6

Dvajset let lutkarstva v Porabji

Kak se je začnilo? Pisali smo leto 1983. V klubi monoštrskega kulturnega doma so vkuprišle ništerne lerance pa vzgojiteljice porabskih šol pa vrtcev. Čakale so na mentorice iz Murske Sobote, stere so vodile seminar lutkarstva, steroga je organiziro kulturni dom, vej pa te eške nej bilau nikše slovenske organizacije v Porabji. Vzgojiteljici *Jožica Roš* pa *Dragica Zonik* sta se vendar ranč tak bodjali, kak de tau delo šlau, kak naše lerance. Orali sta ledino, do tistoga mau v Porabji nej bilo nikše lutkovne dejavnosti.

Delo se je začnilo. Včasim se je vidlo, ka največ vole za tau ma *Klara Fodor*, stera je tistoga ipa ešče včila na senički šauli. K prvi igri (*Janko, Metka in še kaj*) je nūcala štiri mlajše, tak je najšla Ester Šulič, Gabor Bajzek, Klara Dravec pa Tomaž Škaper. Tau je bila prva lutkovna skupina na senički šauli. Drugo leto so se zglasili na južnoslovanski lutkovni festival pa so v Budimpešti prvi gratali. Za nagrado so dobili en teden letovanja na dalmatinski obali.

Kako se je nadaljevalo? Zahtevnost (igényesség) mentorice *Jožice Roš*, navdušenost vodje skupine *Klare Fodor*, vola mlajšov. Vse tau je trbelo k tomi, ka so se vsakšo leto navčili nauvo igro, ka so vsakšo leto baukši gratali. Njina pot je od prve kratke predstave *Janko, Metka in še kaj* vodila do *Ujete pesmice*, stera je simbolizirala usodo porabskih Slovencev, gda smo se notpokazali v Ljubljani v Cankarjevem domi. Med tejm

časom so pa zašpilali dosta lejpi iger, od *Hiše tete Barbare* do *Hišice iz kock...* Gospa *Jožica Roš* je trnok skrb

mejla na tau, naj mlajši lepau gučijo slovenski. Tak so tistoga ipa slovenske novine v Ljubljani pisale, ka je predstava

Hiša tete Barbare takšna bila kak »vzorna ura slovenskega jezika«. Dapa k tauma je dosta dela trbelo, nej dojšlo samo

telko vaj, ka so je meli z mentorico iz Sobote. Vodja skupine *Klara* je dostakrat tam prijela svoje mlajše pa probala z njimi, probala... dokeč je nej vidla, ka njim predstva tak dē, ka če je vnoči zbidi, do go tō znali zašpilati.

Za *Jožico Roš* je prišo njeni sin *Miki Roš*, za *Klaro Fodor* pa *Ildiko Dončec-Treiber*. *Miki Roš* je za svojo najvekšo nalogo (feladat) vzeu, ka se mora naša domanja slovenska rejč spraviti na oder (színpad), mlajši morajo špilati v tom dialekti. Tak so se začnile rojevati predstave v porabskom narečji. Pri tom je skupini pomagō pisatelj *Feri Lainšček* tō. Nepozablene so igre na njegve tekste *Gda se ptički ženijo* ali *Bratje, škratje, tatje...* Tū se stavimo en trenutek pa se spaumnimo že pokojnega *Željka Marušiča*, njegva glasba eške zdaj odmeva v filmi *Zeleni konj*, v sterom so meli glavno vlogo lutkarji.

Kak tadala? V dvajseti lejtaj je na Seniki zraslo več generacij lutkarov, škoda, ka gda končajo šaulo, ne delajo tadala ali v kakšni odrasli lutkovni skupini ali gledališki skupini. Ob mlašeči skupini bi tau leko bila naloga za tadale.

Najnovjša generacija je 20. obletnico skupine – skupaj z nekdanjimi lutkarji – svetila 22. marcīuša na Gorenjom Seniki, gde so se predstavili z igro *Ge si brodim-jaz si mislim*. Vsem lutkarjem in mentorjem čestitamo in jim želejmo eške dosti uspehov.

Marijana Sukič

Poreferendumska Slovenija

Tam, kamor s(m)o želeli

Slovenija se je na nedeljski referendum o vstopu v Evropsko unijo in Nato dobro pripravila, kar so potrdili tudi rezultati o udeležbi in privrženosti eni in drugi povezavi. Zadnje javnomnenjske raziskave so napovedale, da se bodo državljanke in državljani Slovenije odločili za članstvo, in sicer je bilo 79,6 % vprašanih za članstvo v Evropski uniji, proti 8,4 %, 12,1 % pa je bilo neopredeljenih. Na to so bile številke drugačne, pokazale so, da je od vprašanih bilo 54 % za pridružitve, 25,3 % je bilo proti, 20,6 % pa je odgovorilo z »ne vem«.

Tako v anketi Dela, neuradni podatki pa so: glasovanja se je udeležilo 60 odstotkov volivk in volivcev, za članstvo v EU je glasovalo 89,61 odstotkov, proti je bilo 10,39 odstotkov, za vključitev v Nato je bilo 66,02 odstotkov, proti pa 33,98 odstotkov tistih, ki so se udeležili dvojnega nedeljskega referenduma v Sloveniji. Torej rezultat, ki resnih analitikov ni presenetil, Slovence in Slovenci s(m)o tam, kamor s(m)o želeli.

Presenetljivo zanimivi so bili dogodki, ki so se v Sloveniji zvrstili ta mesec. Ne gre toliko za medijske in javne predstavitve mnenj zagovornikov in nasprotnikov članstva v Evropski uniji in Natu, marveč za število obiskov, ki se je zvrstilo v Ljubljani in še nekaterih slovenskih mestih. Spremljali smo pravo nasprotje tistega, kar se je intenzivno dogajalo v državi zadnjih pet let, ko so bili napori politične elite usmerjeni v prepričevanje Evropske unije in Nata, kako je Slovenija pripravljena na članstvo, kako si Slovence in Slovenci želijo brez kakršnihkoli pogojev vključitve, zdaj naenkrat preobrat: Evropska unija in Nato prepričujeta in dokazujeta Sloveniji, naj se jima pridruži. V pomoč najvišjim funkcionarjem Evropske

unije in Nata, ki so v Ljubljani in na Brdu drug drugemu dobesedno podajali in predajali kljuke predsedniške, vladne, parlamentarne in še kakšne palače, so bili tudi ministri iz članic in nečlanic obeh povezav. Tako tudi iz Madžarske, od koder je minister za obrambo Ferenc Juhász prišel pojasnjevati, kako pomembno je biti v Natu, kamor so bili povabljeni pred Slovenijo.

Med odmevnimi je bil obisk evropskega komisarja za širitve Günterja Verheugena, ki se je iz Ljubljane napotil tudi v Maribor, »*kajti resen popotnik si vtisa o deželi ne more ustvariti zgolj na podlagi obiskov prestolnice*«, je pojasnil zbranim na javni tribuni. Slovencem je predlagal dober premislek o glasovanju na referendumu, ker bodo odločali o usodi generacij. Slovenski minister za evropske zadeve dr. Janez Potočnik pa: »*V času pogajanj smo se prilagajali evropskemu pravnemu redu, zdaj je čas, da ga začnemo soustvarjati*«. Zelo se je trudil tudi generalni sekretar Nata lord George Robertson, ki je Slovenkam in Slovencem povedal: »*Bolje je sedeti za mizo, za katero se sprejemajo odločitve o prihodnji varnosti, kot to le opazovati skozi okno*. Volivci se ne bi smeli ozirati na trenutne dogodke v svetu, v katere Nata ni neposredno vpleten.«

V Slovenijo sta prišla tudi Romano Prodi in Javier Solana. Predsednik Evropske komisije Romano Prodi: »*Če boste rekli da, bom zelo vesel, saj bo to dobro za vas in za nas*«. Slovenski premier Tone Rop pa je na novinarski konferenci uglednemu gostu in javnosti zagotovil, da »*vse raziskave kažejo, da slovenske državljanke in državljani v veliki večini podpirajo vstop in da bomo v nedeljo, 23. marca, lahko vsi skupaj zelo zadovoljni*«. Prodi je

tudi povedal, da gre za povezavo 450 milijonov ljudi, v kateri bo potrebna strpnost in za »*zvezo narodov in državljanov, v kateri bomo ohranili slovenski narod in korenine slovenskih ljudi*«. Ne po naključju je Slovenijo obiskal tudi visoki predstavnik Evropske unije za skupno zunanjo in varnostno politiko Javier Solana. Ocenil je, da je Slovenija dober primer, kaj lahko država stori v zelo kratkem času. Zaradi odločitve o širitvi organizacije ima zdaj »*fantastično priložnost*«, da se ji priključi. Referendum bo – tako Solana – pokazal pripravljenost ljudi za sodelovanje v izzivu, ustvarjanju Evropske unije in Nata prihodnosti. In da bi bilo še bolj prepričljivo: organizaciji ne bosta popolni brez pomembne države, kakršna je Slovenija.

V medijih, s poudarkom na radiu in televiziji, so se pojavljali najvišji slovenski politiki, ki so zagovarjali članstvo Slovenije v Evropski uniji in Natu. Tako predsednik države dr. Janez Drnovšek, premier Tone Rop, predsednik državnega zbora Borut Pahor, zunanji minister dr. Dimitrij Rupel pa bivši predsednik Milan Kučan in drugi, ki so se pridružili oz. vključili v vladno kampanjo pod sloganom *Doma v Evropi, varni v Natu*. Bilo je tudi nekaj vnetih nasprotnikov, zlasti članstva v Natu in manj v Evropski uniji. Vseskozi je ostal pri svoji oceni rektor ljubljanske univerze dr. Jože Menčinger, ki vidi članstvo v Evropski uniji kot neke vrste nujno zlo, ki se mu Slovenija zaradi interesov na gospodarskem področju ne more izogniti, medtem ko je, po njegovem prepričanju, članstvo v Natu škodljivo za Slovenijo. Med vidnimi nasprotniki Nata je bil in ostal tudi Tone Peršak, predsednik Društva slovenskih pisateljev. **ER**

Raziskovalna postaja v Slovenskem kulturnem centru v Monoštru

Raziskovalci, tako kot narava, ne poznajo meja, temveč je sodelovanje med ljudmi, ki živijo ob meji, čedalje bolj tesno in poglobljeno. Dokaz za to je tudi odprtje sicer skromne, a vendar raziskovalne postaje Clusius v Slovenskem kulturnem centru, kjer bodo raziskovalci – mikologi letošnje poletje in jesen posvetili raziskavam gliv (gob) in rastlin v slovenskem Porabju. Slovesni otvoritvi 9. marca 2003 je prisostvoval tudi generalni konzul dr. Zlatko Muršec in strokovnjaki iz Slovenije, ki sodelujejo pri ustanavljanju Krajinskega parka Goričko. K ustanovitvi raziskovalne postaje Clusius je največ prispeval dr. Tibor Zagryva z Gornjega Senika, ki se je več let trudil pridobiti ta projekt ob pomoči društva Clusius iz Avstrije in tudi uprave Narodnega parka Őrség iz Őriszentpétra. V Prekmurju takšne raziskovalne institucije ne premoremo, zato upamo, da bomo lahko uspešno sodelovali ter k delu pritegnili tudi mlade slovenske raziskovalce.

Zbliževanje strokovnjakov treh držav ter predvsem njihovo delo na tem, sicer ozkem področju, bo nedvomno odstrlo marsikatero skrivnost narave v tem delu Evrope. Že sedaj pa lahko nedvomno potrdimo, da je krajina in narava slovenskega Porabja neonesnažena, nezastrupljena in malo obremenjena s človeškimi odpadki ter sevanji sodobne civilizacije, s katerimi se otepa razvita Evropa. Prav pojav gliv nam lahko marsikaj pove o stopnji zastrupljenosti našega okolja, zato je njihovo poznavanje lahko zanimivo za vsakogar. Kakovosti življenja v zdravem okolju bodo čedalje bolj iskane dobrine bolnih ljudi iz mest, ki bodo zatočišče iskali na podeželju. Prav to sobivanje ljudi je tudi cilj parka treh dežel Goričko-Raab-Őrség, v katerem želimo ohraniti zdravo življenje, spoštovanje do obdelovanja zemlje in bivanje rastlin ter živali v tem prostoru.

Žal otvoritvi raziskovalne postaje niso prisostvovali župani slovenskih občin v Porabju, kljub temu pa upam, da se bomo v mesecu juniju, ko bodo v hotelu Lipa potekala predavanja slovenskih, avstrijskih in madžarskih raziskovalcev, bolj pogosto srečevali tudi s Slovenci iz Porabja. V mesecu septembru so načrtovani tudi izleti v slovensko Porabje, kjer si bodo raziskovalci ogledali rastišča najbolj zanimivih vrst gliv in se pri tem pogovorili tudi z domačini, ki jih bo to zanimalo.

Stanislava Dešnik
univ.dipl.inž.kraj.arh.

»Lejpa rejč lejpo mesto najde«

»Vpreminauči deset lejtaj so nisterni steli dojspraviti, ka prej naj ne svetimo den žensk. Tau, ka smo gnes tak lepau vkupprišli, je telko lejpi žensk na enom küpi, nam kaže, ka so se nauvi, hamični profetange malo zmejšali. Če ste vi, naše drage ženske, nikanej čemerne, če vam moški na vaš den par lejpi reči povejmo, vam pri- nesemo kakšno raužo ali bomboniero, kak si te eni viupajo, ka do prejklikvidirali te svetek. Ranč naaupak bi morali forsirati in včiti moške, ka naj do žensk ne bau- jo lubeznivi samo na te den.

veselijo članice Društva pen- zionistov, one so skurok vse tu bile. Ne vala pa tau za članice kulturni skupin pa le- rance, vzgojiteljice. Rejdko- stera je pozvanje Zveze tak vzela, kak so tau organizatori mislili. S tejm so steli poka- zati svoje poštenje do njij. Istina, ka smo se tak to lepau vkupzbrali, žau nam je to nej bilau.

Program je začno Miha Debe- vec, virtuozi na diatonični harmoniki. Njegov špilanje – če bi bilau več časa – bi gvš- šno z veseljem poslušale nav-

volo betega je zdaj namesto njega špilo Miki Roš, steri je napiso tekst pa skeč postavo na oder.

Čistak normalen den je ko- medija, stera nas v smeji spravlja z besedami ali s tistim, ka se skriva za tejm besedami. Dva čakata nin na nika, dapa ničse ne vej, na ka. Samo malo pred koncom zvejmo, ka čakata na autobus. Med čaka- njom si pripovejdata pa si ovadita takšne intimne stva- ri, stere ljudje raj skrivajo med stenami spalnice. Istina, ka tau, ka gučita je sme- šno, dapa če bole taposlūša- mo, se vočujeta bridkost pa žalost to. Na konci se zaženeta za busom, steri je nej stano na postaji, gde sta ga čakala. Ne moreta si poma- gati, morata zg- rabiti te bus, vej je pa tau njuno življenje.

Marijana Sukič.

Miki Roš pa Laci Nemeš v »Čistak normalnom dnevi«

zoče ženske.

Te den je služo za »malo pre- miero« lutkovne skupine z Gornjega Senika. Skupina že dvajsti lejt dela, vsikšo leto pripravijo nauvo igro. Zadnja lejta špilajo v našom doma- njom jeziki. Letošnja igra je zatok posabna, ka mlajši pa- ralelno gučijo v knjižno slo- venščini pa v našoj domanjoj rejči. Tau se vidi z naslova igre to: *Jaz si mislim – Ge si brodim*. Mlajši, najbolje dve glavni igralki (Kitti Virovec in Kati Čato), se flajšno gibljejo pa ranč tak flajšno gibljejo lutke to. Reči bi se dalo ešeče malo »piliti«, naj se knjižno čuje bole knjižno, narečno pa bole narečno.

Najbole so se ženske nasme- jale ob skeči (jelenet) *Čistak normalden*. Zašpilala sta ga člana Gledališke držine Nindrik-indrik, Laci Nemeš pa Miki Roš. Tau vlogo ovak špila Štefan Nemeš, dapa za-

Regionalni svet

Še vedno premalo konkretnega

V Sombotelu so se 7. marca sešli člani slovensko-madžarskega regionalnega sveta za obmejno sodelovanje. Na sestanku, ki je potekal v prostorih železnožupanijske skupščine, so predstavniki delovnih skupin predstavili sklepe, ki so jih sprejeli na svojih sestankih, ki so potekali nekateri že konec lanskega leta drugi pa šele nekaj dni pred zasedanjem regionalnega sveta. Delovna skupina za gospodarstvo in turizem je ugotovila, da se gospodarske zbornice z obeh strani meje trudijo, da bi pove- zale podjetnike, obstajajo pa tudi nekateri konkretni predlogi za območje Lendava-Rédics oziroma Lenti. Skupina za infra- strukturo in informatiko podpira prizadevanja za izgradnjo industrijske železniške povezave na prej omenjenem območju, slovensko stran pa tudi poziva, da pohiti z izgradnjo avto- cestne povezave med državama. Tisti, ki se ukvarjajo s člove- škimi viri, so ugotovili, da je potrebno okrepiti sodelovanje organizacij civilne iniciative in vzpodbuditi sodelovanje na področju izobraževanja, kulture in športa, predvsem med mla- dimi.

Predsedujoči sveta, predsednik skupščine Železne županije Péter Markó, je ocenil, da je veliko kritik, da je svet v minulih šestih letih svojega obstoja storil premalo konkretnega. Teža- ve so tudi v tem, ker na slovenski strani še vedno nimamo regijskih institucij – to vrzel naj bi zdaj zapolnila Regionalna razvojna agencija Mura – zato je dogovarjanje oteženo. Toda že to, da so se ljudje spoznali in navezali stike, je veliko. Ob vstopu obeh držav v Evropsko unijo bo potrebno čezmejno regijsko sodelovanje še okrepiti in razmišljati tudi o ustanovitvi kakšne evropske regije. Markó je tudi predlagal, da dogovor o sode- lovanju, ki je bil sklenjen za obdobje šestih let, podaljšajo do konca naslednjega leta. Člani sveta so se strinjali z omenjenim predlogom. Jeseni se bodo predvidoma še enkrat sestali v Sombotelu, potem pa naj bi predsedovanje prevzela Zalska županija.

se

Deset lejt „Priateljstva“

Pred desetimi lejtami sta dve ženski v Budimpešti - **Mária Ember in Éva Mayer** - vónajšle, ka bi dobro bilau edne novine vóдавati o manjšinaj, o ne madžar- ski narodaj v madžarskom jeziki. Vsi majo svoje novi- ne v svojem jeziki, štere sa- mo tisti leko dojparštejo, šteri tisti gezik razmijo. Tak bi pa eden o drugoma in Madžari o nemadžarski na- rodaj v rosagi dosta vse le- ko zvódl. Marija in Eva sta ustanovile Društvo prijate- ljev v družbi Filantrop (Fi- lantrop Társaság Barátság Egyesülete - filantrop je člo- vek, šteri rad ima lidi in njim rad pomaga). Od tisto- ga mau vóдавajo novine **Barátság**, v šteraj pišejo madžarski o 13 manjšin ali nemadžarski narodov na

Madžarskom. Vsikši ma ovaške brige, vsi vkúper pa majo največ problemov z materni gezikom, s šaula- mi. Vsi se brigajo za svojo zgodovino, kulturo. Pišejo o tome v novine, v knjigaj, majo razstave, muzeje. Vse- posedki so kulturne skupi- ne. Novine so za tau to do- bre, ka zvejmo, kak drugi rešujejo svoje probleme. S toga se leko včimo to. Če dobro vejim, novine „Bará- ság“ dobivajo naše porab- ske šaule. Večkrat pišejo tu- di o Slovenca na Madžar- skom. Prosite svoje mlajše, vnúke naj vam je prinesejo domau! Vsikšoj številki so kakši recepti to. (Izide šest- krat na leto.)

V deseti, jubilejni številki je literarna in likovna antolo- gija iz del manjšinskih ust-

varjalcev na Madžarskem. Antologija se začne z od- lomkom iz romana Marije **Ember** „Ali bomo še živeli leta 2000?“ Pisateljica, no- vinarka, glavna urednica in ustanoviteljica revije „Ba- rátság“ je še živela leta 2000. Za eno leto, 31. de- cembra 2001 je, na žalost, mrla.

Druga ustanoviteljica **Éva Mayer** je 24. marca v Etno- loškem muzeji v Budim- pešti organizirala srečanje za avtorje, bralce, sponzo- rje in vse prijatele „Prijate- lja“. Glavna pokroviteljica prireditve sta bila pred- sednik Urada za narodne in etnične manjšine Antal Heizer pa glavni direktor Etnološkega muzeja Zoltán Fejős.

Marija Kozar

Spoznajmo sosede

Murska Sobota

»Če že nimamo prednosti v Sloveniji pa jih bomo imeli v Evropi.« so prepričani na Mestni občini Murska Sobota. V preteklih letih so vložili veliko kapitala v zagotovitev infrastrukturnih in komunal-

Župan občine Murska Sobota, Anton Slavic

nih potreb za vse občane, sedaj pa je čas za nadgradnjo. Vizija je, da se v mestni občini na vseh področjih zagotovijo možnosti za vlaganje kapitala, da Sobota postane gospodarsko uspešna lokacija in da se hkrati oblikuje živahno in prijazno mesto s prijetnimi primestnimi naselji. Samo tako bodo ljudje ostajali in se kadri vračali. O perspektivah in razvoju mestne občine smo se pogovarjali z županom Antonom Slavicem, podžupanom Rudolfom Horvatom, Nado Cvetko Török, vodjo oddelka za infrastrukturo, okolje in prostor ter gospodarske javne službe in Stefanom Ciganom, vodjo oddelka za gospodarske in negospodarske dejavnosti.

• *Tovarna Mura in podobna večja podjetja so bila v preteklosti nosilec razvoja, danes pa je precej drugače. Kje vidite možnosti in perspektive za razvoj občine?*

Slavic: Žal se je industrija v času po osamosvojitvi bolj ukvarjala sama s seboj in je brez razvojnih potencialov. Tudi razvojnih načrtov imajo zelo malo. Pogrešam pa samoiniciativo pri ljudeh, ki premalo iščejo možnosti za dodaten zaslužek. Samo pogledajte, do kmetijstva se obnašamo, kot da ga jutri ne bo. Morali bi razmišljati v smislu

povrtninarstva, zeliščarstva, tudi za vzrejo plemenskih živali se ne odločajo več. Prihodnost je tudi v razvoju živilskopredelovalne industrije. Glasno se razmišlja tudi o borzi za poljščine. Kar se izobražene sile in študentov tiče, se v tem trenutku res ne vračajo, ampak ob dobrih delovnih pogojih se to lahko spremeni. Ni pa problem samo z univerzitetnim kadrom, tudi kvalificiranih delavcev ni.

• *Ustanavljata se podjetniški inkubator in nova obrtno-industrijska cona sever. Kdo bo tu dobil priložnost?*

Cigan: Podjetniški inkubator bo ena od ključnih institucij za pospeševanje razvoja malega gospodarstva. Namenjen je podjetnikom začetnikom in podjetjem v razvoju. Tu bodo imela podjetja na razpolago poslovni prostor, svetovalne storitve in finančne spodbude za nadaljnji razvoj. Nadaljnji razvoj jim bo omogočen v in-

stev za začetni zagon.

• *Sobota čaka tudi ureditev mestnega prometa.*

Török: Kar se tiče ureditve prometa v mestu Murska Sobota, se poleg podvozov ukvarjamo s prepustnostjo drugih prometnih žil v mestu, Cankarjeve in Panonske ter Lendavske ulice, ki so sicer državne ceste. Ukvarjamo se tudi s prepustnostjo ceste proti Avstriji, to je z ureditvijo Ulice Štefana Kovača, ki je prav tako državna cesta, ter ureditvijo Gregorčičeve ulice. Gradnja podvoza v Lendavski ulici se bo začela prihodnje leto. Načrtujemo, da bi v naslednjih letih prometno uredili mestno središče in uvedli enosmerni promet v središču mesta. Ker gradnja objektov v središču stoji, nas to ovira, da bi dokončno uredili promet in tudi krožišča. Za urbanistično ureditev in zasnovno centra Sobote je letos namenjenih več sredstev.

Slavic: Imamo jasne načrte, kaj bi naredili s centrom So-

slovne načrte. Prepričan sem, da bo knjižnica z vsem dodatnim dogajanjem in programom prispevala k oživitvi. Tu bodo prireditve, informacijski center, mnogi bodo dobili priložnost, da predstavijo svoje projekte ... Problem, da center izumira, pa je tudi v izredno skromni trgovski ponudbi, ki je žal v zunanjih centrih večja.

• *Kako bo poskrbljeno za kakovost življenja v mestu?*

Horvat: Mesto mora ponuditi kakovost življenja in zato je naš urbanizem usmerjen prioritarno v ureditev mestnega jedra. S centri, ki nastajajo ob vsakem vходу v Soboto, se nam to podira. Znano je, da je ob avtocestah najbolj intenziven razvoj. V središču Sobote imamo zgrajeno novo knjižnico, nimamo pa dokončane okolice in promet v ožjem središču ni urejen. Vse je vezano na dokončno zgraditev ožjega mestnega središča – dveh manjkajočih objektov. Problem je tudi

dustrijski coni sever. Začetek delovanja inkubatorja v Murski Soboti je predviden letos meseca avgusta.

Horvat: Največji problem podjetnikov začetnikov je, da imajo idejo, pa je ne znajo realizirati. Pri tem jim bo pomagal inkubator, kjer bodo imeli vso podporo, podatke o raziskavi tržišča in informacije, tu bo koordinacija za pridobitev vseh možnih sred-

bote, se je pa v preteklih letih v Soboti naredilo marsikaj. Težave imamo z investitorji, ki so kupili zemljišče, pa ne gradijo. Gre za zanimiv načrt Imo Reala za multikino na vogalu med Slomškovo in Kocljevo ulico, s čimer bi gotovo prinesli v center življenje. Podobno je s TUŠ-em na zemljišču nekdanje Jeklo-tehne. A imajo drugačne po-

ta, da je bil razvoj mesta Murska Sobota močno odvisen od varovanja kmetijskih zemljišč, in se je vse načrtovalo znotraj obstoječih meja mesta. Z vsako gradnjo se pojavljajo novi problemi. Naša želja je, da bi v naslednjem mandatsnem obdobju dokončno uredili mestno središče, predvsem najožji center mesta, in začeli urejati centre naših krajevnih skupnosti.

»Dokument je pripravljen s finančno pomočjo Evropske skupnosti. Stališča izražena v tem dokumentu so stališča radia Murski val in časopisa Porabje ter se v nobenem primeru ne morejo obravnavati kot uradno stališče Evropske skupnosti«

• *Poleg mesta spada v občino še nekaj primestnih naselij. Kakšna je primerjava?*

Slavic: Razlike, kar se tiče komunalne infrastrukture, smo v zadnjem obdobju odpravili. Danes lahko povemo, da so naša primestna naselja, kar se tiče komunalne infrastrukture, izenačena z mestom in smo med slovenskimi občinami prav na vrhu. Podobno je v šolstvu. V prejšnjih letih je šlo za to ogromno denarja, morda je kaj zavrlo na področju družbenega standarda in gospodarskega razvoja. Morda bi lahko imeli kakšno gledališče, dvorano ... Zavedati se moramo, da imamo v tem velik kapital in smo po tej plati evropsko urejena občina. Vsako gospodinjstvo v občini ima možnost priključka na vodo, kanalizacijo, plin, vsi imajo ulično razsvetljavo, pločnike.

• *Sobota je center prihodnje regije in mora imeti tudi povezovalno vlogo med občinami.*

Slavic: Pomurske občine lahko najbolj združijo projekti gospodarski in infrastrukturni, eden od takih bo oskrba z vodo. Žal pa občine klecajo pod težo občinskih projektov. Sobota pa skoraj nima programa, ki bi pokrival izključno potrebe svojih občanov, ampak so mnogi regijskega pomena. Tako je s knjižnico, porodnišnico, srednjimi šolami, sedaj je na vrsti glashena šola. Tudi v naši industrijski coni bodo zaposleni občani vseh občin. Čaka nas tudi ureditev prometa in parkirišče pri bolnišnici. Moram povedati, da Sobota marsikaj odigra pomembno vlogo v skrbi za občane preostalih občin. Prepričan sem, da je sodelovanje občin nujno, če želimo kaj doseči.

Pogovor z etnologinjo Marijo Makarovič

»Obleka ni le tisto, kar je na tebi...«

Pred dobrim mesecem pa pau je ena fanjska gospa ojdla po naši vasi na spitala o tom, kakšen gvan je lústvo gnauksvejta nosilo.

Gospa **Marijo Makarovič**, etnologinja iz Lublane, je Slovenska zveza za prosila, naj razišče, kašen gvan so inda svejta nosili lidgé po naši vasi. Gospa Marija je tri dni ojdla po Seniki, Verici, Andovcaj, se je pogučavala z lidami, vtjupobralla stare kejpe... si namalala, kakšne tjikle, srajce, fótoke, vacaleje so nosile naše stare matere pred pa po prvi bojni. Kaknam je prala, prava noša iz domanjoga lenenoga platna je nej gorostala. Tau, ka je ona najšla, tau je gvananje, sterga so si dali šivati iz tjiplenoga blaga.

Marija Makarovič je znana po tej, ka je gvananje, noše raziskovala po drugi slovenski krajinaj tó. Najstarejša slovenska noša je prej gorostala v Ziljski dolini, tau je med Slovenci v Avstriji. Tam so prej ženske kratke tjikle nosile, sterga so njim nad kolena segale. Moskom se je tau trno vidlo, nej se je pa vidlo ce sarici Mariji Tereziji. Če si zmislimo, ka so tistoga ipa ženske ešče nej nosile spaudnje lače, si leko mislimo, zakoj je tak zrednivala, ka naj tisto žensko, sterga de v kratkoj tjikli plesala, za tri dni v vauzo zaprejo pa ji samo vodau pa kri dajo. Dapa te ženske so trdo glavau mele, nejso se pistile, tak ešče gnesden majo svojo lejpo nošo, svoj lejpi gvan, sterga za svetke ešče gnesden nosijo.

V Porabji je veliko srmatvo bilau, zatok so ženske samo enoga ali dva svetašnja gvanja mele, gvan so prej trno poštvale pa so ga znale nositi tak, ka bi se

gnešnje manekenke leko učile od nje.

Gospa Makarovičeva sem pitala, kak se vcijspravi, gda začne iskati, kakšen gvan so v kakšni krajini nosili pred stau lejtlami.

»Ko začnem raziskovati nošo nekega območja, se najprej prepričam, če je kaj znanega, če so kakšni znani viri. Opažam za nošo porabskih Slovencev je lakorekoč edini vir objavljen na koncu 19. stoletja v Oštereichische Monarchie in Word und Bild, kjer sta upodobljena moški in ženska. Opažam za mene je to premalo. Sem izrazilo terenski človek in se mi zdi, da vsaj še nekaj let lahko najdeš o noši od leta 1900 naprej stare fotografije ali pa izveš pri starih ljudeh. Ljudje, ki so stari osemdeset let ali še več, se spominjajo, kako so bili oblečeni njihovi dedki in babice. Nekateri - hvala bogu - hranijo tudi stare fotografije. Imela sem srečo v Andovcih, kjer sem dobila dve čudoviti fotografiji izpred prve svetovne vojne. Po podatkih je ženska, ko je bila mlada, hodila v tovarno tobaka in si je lahko kupila obleko za »penaze«, ki jih je tam za služila. Torej ne moremo reči, da so hodile samo v Ameriko ali Avstrijo in od tam prinesle lepe obleke.«

• Vemo, da je prav pred prvo svetovno vojno veliko Porabcev odšlo v Ameriko. Tisti, ki so se vračali, so razen denarja prinesli s

sabo tudi »modo«. Kako je to?

»Na to me je opozorila kolegica Marija Kozar Mukič. Zato sem bila posebej pozoro-

na, ko sem spraševala, odkod so fotografije. Od zadaj na fotografijah ponavadi piše, kdo je fotografiral. Najbolj zadovoljna sem bila, če je pisalo Monošter ali Szentgotthárd. Glede vplivov bi rekla: vsekakor so prinesle ženske pa tudi moški s seboj obleke, ki so jih tam dali delati ali tam kupili. Opažam pa naslednje. V Ameriki so se vedno fotografirale brez predpasnikov, tu pa vedno imajo predpasnike na sebi. Potem, na glavah imajo ru-

Vedeti moramo naslednje. Kmetje, podeželski prebivalci, so se v srednjem veku deloma skušali zgledovati po noši višjih slojev, čeprav je bilo to takrat prepovedano. Vendar nekako do sredine 19. stoletja so se kmetje po svojih nošah razlikovali. Recimo Gorenjci od Dolenjcev itn. Po sredini 19. stoletja, ko začne vdirati industrijsko blago, pa opažamo, da noše izginjajo. Ko je bil l. 1838 Davorin Trstenjak na Dolnjem Seniku, je napisal,

da se tamkaj ljudje ne oblačijo več v narodno nošo. To pa pomeni, da so se zgledovali po takšnih oblekah, kot jih je diktirala takratna moda. Rada bi pa opozorila na to, kar mi je pokazala že sedanja raziskava. Ljudje, zlasti pa ženske, nikoli niso popolnoma sledili različnim modnim trendom. Vsaka ženska, pa je lahko bila to tudi preprosta kmetica, je skušala v to obleko dati nekaj svojega. In to se pokaže tudi pri teh porabskih ženskih oblekah, ki so jih prinesle iz Amerike ali Avstrije. Dodajajo jim nekaj svojega, nekaj takega, kar je diktirala domača vaška skupnost.»

• Kakšna naj bi bila porabska noša oz. obleka?

»Te porabske noše, v tistem smislu kot si ga predstavljamo pod obleko noša, ne bo več. Ne bo več domačega platna. Bo samo še kupljeno blago. Te obleke bodo krojene, kot so jih nosili na prelomu iz 19. na 20. stoletje, s poudarkom na nekaterih posebnostih. To so črni predpasniki, daljši ali krajši, narejeni iz listra ali kašmirja. Tu in tam tudi »židani«, okrašeni s črno čipko ali čipkastimi vložki. Pri manj premožnih okrašeni samo s »šmizlini« (drobnimi ročki) in pa seveda okrašeni z veliko črno pentljo (Šaup). Potem bojo to delinasti robci (vacalejgi). Zavezane so jih imele pod brado, nekoliko pritisnjene ob straneh, zgoraj lepo zaokrožene. Ženske so vedno skušale, ko so oblekle »svetešnji gvan«, dodati mu nekaj svojega. Pa ni obleka samo tisto, kar je na tebi, obleka je tisto, kar se nosi. Ženske so imele samo eno, dve, največ tri obleke. To obleko so tako nosile, da bi se lahko današnje manekenke zgledovale po njih. Znale so jo nositi.»

Največje delo za gospau Makarovičeva se samo po tejm začne. Vse, ka je po vasi na vtjupobralla, mora doma dolanapisati, namalati. Po tistim de pa prosila eno slikarko, ka ona kejpe namala. Tau prej za tok trbej, ka ona kakoli pontoško dolanapiše, kak je gvan vögledo, za 10 ali 20 lejft de si vsakeš ovak mislo pa predstavilo.

Tretji stopaj bi pa bijo, gda bi zašili te gvan. Tu pa najprva trbej pravo blagau najti pa dobro sobolico, sterga je pripravljena, ka de na rokau tó šivala.

»Delo se še le začneja,« pravi gospa Makarovičeva. »Eno je raziskava, to sem opravila ob pomoči Lacija Nemeša, Lalija Hanžeka, Klare Fodor. Ampak to je le - lahko rečem - prva brazda na tej nivi. Te stvari bom doma prepisala, pretipkala, skušala čimbolj opremiti s skicami, potem bom to gradivo poslala slikarki. Ugotovila sem namreč, če ostaja moje delo brez upodobitve, potem si čez nekaj časa ljudje po mojih, še tako dobrih zapiskih, ne predstavljajo popolnoma nič več. Zato sem zelo vesela, da lahko dam to slikarki, ki bo naslikala štiri do pet akvarelov.

Tretja naloga je nakup materialov. Težko bo, ker takega materiala ni več. Trudim se vsaj, da bomo imeli naravne materiale, volno ali bombaz.

Četrti problem je šivanje. Mislim, da je najtežji. Tukaj si lahko vse delo uničimo ali pa na koncu predstavimo lepo narejene obleke. Upam, da bo veljalo slednje, da bomo dobili šiviljo, ki bo skrbno delala, marsikaj bo treba delati tudi ročno. Upam, da bomo »z božjo pomočju«, kakor tu pravijo, to naredili.»

Marijana Sukič

OD SLOVENIJE...

Nov ribiški incident

Med Slovenijo in Hrvaško je prišlo do novega ribiškega incidenta. Hrvaška pomorska policija iz Pulja je pred kratkim na območju Pulja ustavila dve slovenski ribiški ladji, last izolskega podjetja Riba. Hrvaška stran trdi, da so slovenski ribiči lovili znotraj hrvaških teritorialnih voda, kar pa so ribiči zanikali. Ladji so privedli v pristanišče Pulj, tamkajšnja sodnica za prekrške pa je dan kasneje poveljnikoma ladij naložila denarno kazen v višini po 66.000 kun (skoraj dva milijona tolarjev oziroma forintov), odzvel pa so jima tudi ves ulov.

Koalicija in pristojna vladna komisija za sprejetje zakona o vojnih grobiščih

Komisija vlade za reševanje vprašanj prikritih grobišč in predstavniki koalijskih strank so se zavzeli za čimprejše sprejetje zakona o vojnih grobiščih. Koalicija se je dogovorila, naj vlada nadomesti besedilo predloga zakona za drugo obravnavo v državnem zboru, tako da bi v tekstu vsebinsko povzeli doslej sprejete amandmaje v postopku sprejemanja zakona. Tako naj bi se najbolj sporni 13. člen, ki ureja napise na grobiščih žrtev zunajodnih likvidacij, glasil: "Umrli kot žrtve vojne in povojnega nasilja". Vladna komisija je sicer predlagala dikcijo "žrtvam vojne in povojnih usmrtitev". Sprejetje zakona je pomembno, ker naj bi že letos začeli postavljati prva spominska obeležja na krajih prikritih grobišč in že zaradi napisa bi morali zakon sprejeti do jeseni. Podkomisija za evidentiranje grobišč, ki jo je ustanovila komisija, je v letu dni izvajanja projekta evidentiranja prikritih grobišč v okviru republiške uprave za kulturno dediščino na ministrstvu za kulturo ugotovila 196 lokacij prikritih grobišč, nastalih med drugo svetovno vojno in po končani vojni.

Pogovor s Suzano Guoth

„Ne bomo od toga Slovenci, ka gučimo slovenski,

Na Vogrskom nas približno 5 gezero Slovincov žive. Največ v Porabji, depa najdemo se po cejlom rosagi. Nej sam pa gvšna v tejm, da bi od vsakšoga vedli. Ali ne znamo za nji ali smo se spozabili od nji. Depa gestejo med nami, ki so visoko šolani, so odlični strokovnjaki, ki bi leko naše probleme pomagali rešuvati. Rada bi vam edno takšo sposobno žensko nut pokazala. Ona je **Suzana Guoth**, žive v Sombotel, je profesorica nemščine. Zna pa najmenje 5 gezikov.

• *Suzana, že se dolgo lejt pozna, sva si duševno skrajek. Znam, da splojlepau gučiš knjižno slovenščino pa ranč lak prekmursko narečje. Rada bi bila, če bi se zgugavale v narečji zatok, ka do tau naši ljudje ležej razmeli. Kak si ti prišla v Sombotel, kak si ohranila dobro znanje slovenskega jezika?*

»Če ti tak želiš, se bom po mogućnosti izogibala knjižne slovenščine. Mislim, ka jo starejši lidge rejsan bole težko razmijo. Leko sprobave, če ešče znam kaj prekmurski gučati. Vej znaš, ka sam v mojem detinstvi živela v Prekmurji. Zdaj, ka štem tvoje novele, kalendar ino novine Porabje, ugotavljam, ka sta si ti dve narečji tak bluzi, ka se midve leko zgugavave vsakša v svojem jeziku, ti v porabskom narečji, jaz pa v prekmurskom. Zagvušno de tou vsakši človek razmo. Tak de bar bole zanimivo.

Pitaš me, kak sam prišla na Vogrsko. Tou je žalostna zgodba. Če komi povem, ka mam jaz dve domovini, te mi je zagvušno nevoščeni. V resnici je tou pomenilo, ka sam 16 lejt mogla živeti brezi moji starišov, po tistom pa palik brezi tisti, šteri so meni 16 lejt nadomestili moje stariše pa so dosta alduvali za tou, naj jaz nikdar nemo prikrajšana za toga volo, ka sam brezi nji. Žmetno smo dobili dovoljenje za prehod prejk granice. Trnok rejdko smo se srečavali. Strašno velko duševno mouc sam mejla, ka sam vse tou prenesla. Tou duševno trpljenje je pa pistilo velike rane na mojem srči. Moja mama se je odloučila, ka po vojni, 1945. leta, odide iz Jugoslavije. Leko bi ostala tudi

tam, samo te bi se mogla loučiti od mojega ato, zato ka je biu Madžar. Jaz sam pa ostala tam, pri starom ati, evangeličanskom duhovniku v Puconci. Šestnajset lejt sam bila stara, gda sam prišla prejk na Vogrsko k mami.

Tou splojne drži, ka jaz dobro gučim slovenski. Prvič, dosta problemov mam zato, ka nemam nikšoga slovara, nemam nikše možnosti, ka bi se s kom slovenski zgugavala. Včas mi za krajši ali dugši čas posoudijo slovar v knjižnici, te ga pa morem pa odnesti nazaj. Drugič, če se s slovenskim jezikom nikdar ne bi ukvarjala, bi že niti »oča naš« nej znala zmoliti, ar že 44 lejt živem v Sombotel. Človek se more eden jezik vsigdar včiti pa ga nūcati, ovak ga v par lejtaj leko čisto pozabi. Tou se mi je pa škoda videt, ar se človek eden novui jezik preveč žmetno navči. Zdaj že v knjižnici mam slovenske knjige pa novine, tak leko štem slovenski, prve sam pa štejla samo tiste knjige, štere sam jaz s sebov prinesla na Vogrsko. Moja sestrična iz Ljubljane mi je obečala, ka mi drugo leto ob ednom mojom prazniku podari slovar pa te de vse leži šlo. Znaš, če se človek šče včiti en jezik pa ma samo eno knjigo, se tudi dosta vsega leko navči. Če se pa neščē, ma leko najbougšoga profesor, najbougše učbenike, ga leko z najbougšimi metodami »napadajo«, pa dōnok nika ne dōsegne. Eden moj bivši profesor v Budimpešti, šteri je biu eden najbougši filologov, se je v ruskom ujetništvi navčo ruski jezik z mali falajčkov novin, v štere so njim zavijali krū. Prekmurski jezik pa tudi s štenjem vadim. Moj stari ata

je 16 lejt biu rediteu prekmurskoga evangeličanskoga lista, štere sam prinesla s sebov es na Vogrsko pa jih včas čitam pa prevajam pesmi.»

• *Dobro znam, da si s svojom materjom vred – ki je tu profesorica bila – tistoga reda dosta delala za porabske Slovence. Zakoj si enjala za eden cajst tem delom? Zatok pravim za eden cajt, ka hvala Baugi znauvič se oglašaj v časopisi Porabje.*

»Prve sve z mamo vkūper bile tolmač županijskoga partijskoga ino državnoga vodstva. Obej sve bile navzouči pri nastavljanji prvi kontaktov med Jugoslavijo pa Madžarsko, šteri so se začnili – tak dobro znaš – v Železnjō županiji. Kak zanimivost ti povem, ka se spominjam takše prilike, ka sve z vogrske strani midve z mamo prevajale, z jugoslovenske strani pa moj stric, mamin brat, šteri je biu več lejt glavni rediteu Népujsága, časnika madžarske narodnosti v Sloveniji.

Več lejt sam lektorirala slovenski del Narodnega kole dara. Tou delo mi je zavūpala Irena Boroš, tedanja sekretarka Zveze. Zvūn toga sam na Visikoj pedagoškoj šouli v Sombotel dvej lejt predavala slovenski jezik ino književnost. Na tou delo sam preveč ponosna, ar sam jaz bila prva, štera je na toj šouli tou delo opravljala. Nej smo meli knjige, nejučnoga programa. Cejla odgovornost je bila na moji plečaj. Delo je bilou odvisno od moje fantazije pa metodični izkušej s področja predavanja nemščine pa ruščine, ka sam v Budimpešti na univerzi študirala. Včas pa dosta doprinese navdušenost do dela. Samo ena stvar me preci

boli. Tou, ka se je toga mojega mantranja na etoj šouli ešče nikdar nišče nej spoumno.

Pa kelko so me bantūvali za volo toga dela. Tistoga časa sam jaz bila profesorica nemščine ino ruskoga jezika na Gimnaziji Nagy Lajos v Sombotel. V očaj mojega direktora je biu moj največji grej, ka sam predavala slovenščino. Eden kolega mi je zavūpno povedo, naj čim prve henjam s tem delom, ka si moj predstojnik den pa nouč tere glavou, kakši vzrok bi leko najšo, ka bi mene suspendiral iz službe. Kakoli sam napravila, vse je bilou slabo. V tom časi sam se dosta žalostila pa bojala. Dotični pri mojem deli strokovnih faling nejsou najšli, so pa spremenili taktiko pa so v mojo karakteristiko napisali, ka sam politično nezanesljiva.

Samo te sam henjala, da je prišla prva lektorica iz Slovenije. Pa znaš, ka se je te zgodilo? Z ednoga dneva na drugoga sam gratala najboljuša profesorica nemščine na gimnaziji, par kednov prve sam pa »nej bila sposobna za tou delo«. Direktor me je preveč hvalo pa mi ob vsakšoj priliki davo nagrado. Jaz sam pa vseeno odišla v Kōrmend, na Visiko šoulo za mehanizacijo kmetijstva, v oddelek Agrarne univerze iz Keszthelya. Pristrani dohodek sam si pa s slovenščino služila, ar mi je Irena Boroš znouvič spravila delo pri Raziskovalnom zavodu za rudnike, gde sam približno eno leto prevajala projekte za odvodnjanje velenjskoga rudnika lignita. S slovenskim jezikom sam se rejsan več nej ukvarjala, ar je nišče nej biu več potreben mojega dela. Vsaše leto je več porabskih Slovincov študiralo slovenski jezik in književnost v Ljubljani pa v Sombotel, šteri so gratali dobri strokovnjaki. Jaz sam pa končno slovenščine niti nej študirala, samo nemščino pa ruščino. Pouleg toga sam bila preveč zaposlena s svojim strokovnim delom. Včila sam na gimnaziji, zadvečera pa večer na šouli za tuje jezike, sledi sam napisala več nemških učbenikov za

nego zato bomo gučali slovenski, ar se počutimo za Slovence..."

prilagojeno na državni izpit. Tou delo je tudi potrebovalo celjega človeka.

• *Zanimalo bi me, če ti tu tragično ocenjuješ položaj slovenščine v Porabji?*

»Preveč zanimivo stvar me pitaš, samo jaz se bojim, ka ti ne bom mogla tak enostavno odgovoriti na tou tvoje pitanje, ar je jezik – tak kak pitanje komunikacije – furt odvisen tudi od celjega gospodarskega položaja. Te problem se ne da raziskovati izolirano. Tou je menje pitanje metode, menje pitanje učbenikov pa željena profesorov, slavistov. Mi ne bomo od toga Slovenci, ka gučimo slovenski, nego zato bomo gučali slovenski, ar se počutimo za Slovence. Če gli se je en jezik preveč zmetno navčiti, se gnesden dosta ludi vči jezike. Dosta moji učencov je na najvišiji stopnji napravilo državni jezikovni izpit iz slovenščine pa se dónok ne šteje za Nemce. Se leko zgodi, ka se z menov ništerni nedo strinja, mogouče do meli celou isto, ar jaz poznam vaš položaj samo iz časopisa Porabje, iz Slovenskega koledarja pa iz pogovorov s tebov. Po pravici povedano, jaz ne vidim vaš položaj od tec iz Sombotel tak tragično kak vi. Ranč nasprotno. Če poslušam vaš radio, ugotavljam, ka lidge pri vas tekouče gučijo svoje narečje. Tou je velka stvar, če pomislimo na vašo dolgo odtrgnjenost od svoje matične domovine. Od enoga proustoga človeka ne moremo čakati, ka de v takšoj šoulani slovenščini pripovedava vsakdenešnje stvari kak prof. Dr. Toporišič ali prof. Pergerjeva.

Ka moremo, ali bougše povedano, ka leko čakamo od porabskega Slovence po mojem mišljenji? Na nikši način nej edno umetno dihajoučo slovensko komunikacijo, nego takšo, štera se prilagaia tistim okoliščinam, v šteroj žive pa spunjava svojo nalogo. Porabski Slovenec žive na Vogrskom, je vogrski državljan, tak je normalno, ka zna vogrski. V vogrskom jeziku leko opravlja svoje uradne posle, v vogrskom jeziku leko spreje-

ma velko število televizijskih pa radijskih programov, more znati vogrski, če šče študirati. Vsi dónok ne morejo študirati v Ljubljani. Če porabski Slovenec gnes ešče ne čuti potrebe, ka bi se včiu knjižne slovenščine, de včtro že zagvušno čuto. Če de šengenska granica potegnena na vhodnom tali Vogrskoga, za par lejt lidge pozabijo, ka je med Muro pa Rabo ednouk granica bila, pa do prej odili eden k drugomi delat. Če ga na drugoj strani denešnje granice ne zaposlijo zato, ka ne vej slovenski, si leko čisto merna, ka de se začno včiti pa nej samo on, nego drugi tudi,

šteri zvejo, ka je potrebno znati slovenski, če človek šče dobro služiti. Te specialni položaj terja specialni pouk jezika, šteri bi po mojem mišljenji na vsak način mogo biti dvojezični, gde sta ta dva jezika enakopravna. Slovenski jezik bi se učenci mogli včiti približno v enakoj meri kak vogrski. Te bi vopončali tisto prednost, štera njim je po naturi dana pa bi v oboj jezika meli dostop k univerzalni kulturi. Ka se pa narečje tiče, bi pa bila naša sveta dužnost, ka za njega skrbimo, ka ga negujemo, ar so na tom jeziku gučali naši očaki, naši predniki. Ednouk je biu te naš jezik knjižni jezik, šteri je biu

primeren za prevod biblije. Dosta časa je pa preminoulo od toga, ka žive že samo v guncanoj formi. Tou pomejni, ka se je v tom jeziku tudi dosta kaj prekrivilo, ka je pri takših – samo v govoric obstojećih jezika – normalno. Gvant, šteroga nosimo, v redi držimo, ga zaperemo, spejglamo, popravimo. Ali naš jezik pa samo nūcamo, brezi toga, ka bi ga v red jemali. Zdj živimo v takšom cajti, gda po celjom svejti obnavlajo nikdašnje kulture, skoron že pozablene jezike. Zdj je prišo čas, gda bi tudi naš jezik zaslužo eno redno obnavljanje. Cejli besedni zaklad bi

mogli prešturirati z etimološkoga nastaja pa zediniti, racionalizirati njegvo strukturo. Malo nas je, tou pa dosta dela terja od vsakšoga, tou je istina. Ali vsakšo leto je več strokovnjakov, šteri doštudirajo slavistiko pa so sposobni za tou delo. Toga namesto nas nišče nede znao napraviti. Če ne napravimo, zgibimo en velki kinč, šteri bi biu samo naš, če

pa tou delo opravimo, mo pa meli eden velke vrejdnosti unikat.

Tou pa pozdravljam, če se v Porabji mladina vči nemški pa angleški jezik. Tou je preveč čedno, ar se na te jezike prevaja približno devetdeset procentov vseh informacij na svejti. Nevarnost asimilacije torej po mojem mišljenji v Porabji živečim Slovencom ne grozi, bole pa grozi tistim, šteri so se od tec odselili v Sombotel ali v Budimpešto. Njim bi tudi trbelo pomagati.

• *Kak čujem, redno obiskuješ prireditelje Slovencev v Sombotel.*

»Preveč se mi dopadne vaš zbor Avgust Pavel. Človek bi si mislo, ka ste vi vsi šoulani pevci. Mate bogati pa pestri repertoar. Mislim, ka ma pri tom vašem velikom rezultati najvejšo zaslugo vašo odlična pevovodkinja, štera je naknadno nadomestila tisto vašo zamúdo, ka ste nej vsi študirali na glasbenoj šouli. Nega lepšoga, kak uživati iz srca izhajajoče, lejpe harmonično zveneče melodije. Mislim, ka tudi vi uživete vaše lejpo popejvanje, če gli dosta proustoga časa pa energije aldujete za tou stvar. Kak čujem, mate več kulturnih skupin, štere so na splošno priznane. Škoda, ka eti v Sombotelu bole rejdko nastoupate. Nikdar ne pozabim, kelko smo se smejali eti v Sombotelu, gda je vašo dramska skupina špilala eno tvojo komedijo. Tisti večer je biu moj prvi večer v krougi v Sombotelu živečih Slovencev.

• *Ka misliš od toga, finančno kak nas pomaga naša država pa matična država?*

»Moram pripoznati, ka me je trnok presenetilo, kakšno veliko podporo dobivamo od matične države Slovenije pa tudi od Madžarske. Pod takšnimi pogoji kultura na vsak način more cveteti, ka malo za šalo povem, nema druge izbire. Zdj mi je že jasno, kak je bilou mogouče ostvoriti v Monoštri radio, novine, kalendar, šoule, knjižnice, pevške zore pa druge kulturne skupine. Tou je enostavno povedano že bluzi idealnoga. Seveda morajo biti tudi takši lidge, šteri za tou delo tudi aldújejo, kak na primer ti, Marijana Sukič, Ibolya Dončec, Francek Mukič, Marija Kozar pa tudi drugi, štere jaz ešče tak istinsko ne poznam. Zato naj nišče ne zameri, ka ga po imeni nej sam omenila.

Lepo se ti zavalim za pogovor. Tvoje mnenje od nas, od porabski Slovencev, je ovakšo, kak ga največkrat čujemo, objektivno vidiš naše težave. Tvoje mnenje je nas obogatilo ranč tak kak tvoje pisanje v časopisi Porabje.

Irena Barber

... DO MADŽARSKE

Beatifikacija dr. Lászla Bathyányi-Strattmanna

Dr. László Bathyányi-Strattmann, ki ga na Madžarskem poznajo kot zdravnika siromakov, je bil okulist, ki je veliko bolnikov zdravlil brez plačila v svoji bolnišnici v Kőrmendu. Bil je plemič, ki je svoje življenje posvetil zdraviljenju očesnih bolezni. Njegovo čaščenje se je začelo že v času njegovega življenja, po njegovi smrti (leta 1931) se je le stopnjevalo. Ljudje so molili k njemu za ozdravitve in literatura našteva tudi nekaj primerov čudežev. Postopek za beatifikacijo se je začel leta 1944 na pobudo dunajskega nadškofa in sombotelkega škofa.

Beatifikacija dr. Lászla Bathyányi-Strattmanna je bila 23. marca v Rimu.

Tuji jeziki v šolah

Po najnovejših podatkih se je učilo tuje jezike v šolskem letu 2001/2002 v naši regiji (županije Vas, Zala in Győr-Ménfőcsanak) 77,3 odstotka učencev oziroma dijakov. Gimnazijci se v povprečju učijo dva tuja jezika, osnovnošolci oz. dijaki na poklicnih šolah pa enega. V zahodni regiji sta najbolj priljubljena jezika nemščina in angleščina.

Priznanja ob 15. marcu

Ob 15. marcu – madžarskem državnem prazniku so se podelila državna in tudi županijska priznanja. Ob tej priliki so *Ani Sukič*, ustanovni članici ženskega kvarteta v Slovenski vesi, podelili spominsko plaketo Avgusta Pavla, ki jo je ustanovila Skupščina Železne županije. Odlikovanki čestitamo.

Pridelava zelišč v Andovcih

Andovska lokalna in manjšinska samouprava je lani uspešno kandidirala na razpisu Phare CBC programa v okviru slovensko-madžarskih malih projektov. Za projekt z naslovom Razvoj ekološke tehnologije pridelave in predelave zelišč je prejela 36.543 EUR podpore. Na začetku aprila bodo v Andovcih začeli s setvijo in saditvijo zelišč na približno enohektarski površini.

»Na obali se ne more navčiti plavati«

Dostakrat gučimo od tauga, ka moramo ohraniti slovenski jezik in identiteto, ka ovak slovensko Porabje samo Porabje ostane. K tauma tau trbej, naj Slovenci ostanejo v Porabji in nūcajo jezik, pa nej samo v šaula, gda se slovenščino včijo, liki doma tō. Najbaukše bi pa tau bilau, če bi še v službi leko pa »trbelo« slovenski gučati. Te bi se gvūšno nej trbelo bojati, ka jezik vōmerje. Zatau bi pa bola vō trbelo ponūcati tiste možnosti na gospodarskom področji, ka nam leko ponūdi Slovenija. Istina, zdaj se je že nika začelo, če gledamo sadjarstvo ali pauvanje zelišč. Tej lūdje, steri se s tejm spravljajo, velko pomauč dobijo z drūge strani meje. Dapa djeste v Porabji eden taši človek, steri je tau možnost že več kak deset lejt vido pa vōponūco tō. Tau je podjetnik **Šandor Merkli** z Verice.

• *Šanji, tebe je do tejša mau lūstvo tak poznalo kak podpredsednika Državne slovenske samouprave in člana vaškoga sveta na Verici. Kak podjetnika že menje. Kak si grato podjetnik?*

»V središnjo šaulo sam v Somotel odo, potem sam se pa v Budimpešti na Visoki tehnični šauli včijo tadala. Potejm sam v tovarno Falco ušo delat. Dapa dja sam vsigdar namenjeno emo, naj samostojno leko delam. Zato sam pa devetdesetoga leta podjetnik grato.«

• *Bola se ti je splečalo?*

»Nej gvūšno, zato ka v Opeli eden inženir baukše služi pa menje skrbi ma, dapa meni je etak bola svobodno pa zanimivo.«

• *Kak si si vōzbrodo, kakšno podjetje šemo?*

»Tau je nej šlau tak hitro. K tauma dosta potovanja trbej, dosta informacij pa dosta premlšavanja, ka bi bilau vredno.«

• *Tvoje podjetje partnerja v Sloveniji ma. Od začetka mau si v Sloveniji isko partnerja ali tau samo tak prišlo?*

»Prvo je tau, ka nemškoga jezika ne gučim. Drugo pa tau, ka zavolo pevškoga zbora, gde dja tō popejvam, sam dosta odo po Sloveniji pa ovak sam tō dosta potovau pa sam vido več možnosti, ka leko ponūcam.«

• *S čim si se spravlo na začetki?*

»Najprvin z rezervnimi deli avtomobilov znamke Lada. Potistim sam ešče probo dosta vse. Pomalek se je rascistilo, s čim se bom ukvarjo pa tak sam prišo do Kolpe iz Metlike. Kak sam že pravo, dosta sam potovau po Sloveniji pa mi je gnauk v roke prišla ta plošča, stera je iz materiala kerrock. Te mi je na pamet prišlo, ka pri nas tauga nega pa ka bi bilau, če bi tau dja na Vogrsko prejkovo pa tam odavo. Tak se je začnilo.

Sprvuga je težko bilau. Tau tō ranč tak, kak vse drugo, se trbej navčiti. Ne dojda kaj kupiti, bola važno je, gda leko odaš. Te plošče kerrock so zelo drage, sprvuga sam samo malo leko audo. Dosta pejnaz sam potrošo na marketinske stroške, zato ka brezi reklame gnesden podjetnik ne more biti. Te pejnaze sam ešče s prvim poslom prislūžo. Ka sam prislūžo z drūgim poslom, tisto sam vložo v kerrock. Te sam ešče s kerrockom samo mali promet napravau.«

• *Nej si se bojo, ka kaj poprejk pride pa dozavertivaš?*

»Nej, zato ka sam pomalek začno pa se je že na začetki vidlo, ka promet (forgalom) gre gor. Tau je bilau 1994. leta. Potejm je bila malo stejska. Zato, ka je prišo t. i. »Bokros paket«. Težko je bilau, dapa tak mislim, ka je vlada tau mogla staupiti. Brezi tistoga bi zdaj nej tū bili, gde smo. Te čas je malo žmetni

bijo, dapa potistim je vsigdar baukše gratalo. Lanski promet je šestkrat vekši bijo, kak gda sam začno.«

• *Ka delaš ti zdaj s tejm ploščami kerrock? Prejk je pripelaš pa je odava ali kaj ređiš tō?*

»Sprvuga sam je samo odavo pa ka sam prislūžo z njimi, tisto sam v delavnico vložo. Dapa zdaj že ne odavam plošče, liki kak gotovi izdelek (késztermék), omare v kūnje, v kopalnice pa vsakše fele

nološko zato vse bola razvijam delavnico, kak mam možnosti.«

• *Brez CNC-na bi že nej moglo delati?*

»Leko bi, samo bola težko. Gnesden so že pulti nej gnati, k tejm bi vsigdar šablone morali ređti. Bola bi pomalej šlau pa več materiala bi prišlo v kvar. Zato ka če bi tau z žagov vōzrezali, te bi kauti vse ostali, nej bi je mogli goraponūcati. Kasmo prvin z rokav vōzagali z velikim trūdom, tau

pulte.«

• *Ti si nej tišlar, kak si se te tau tō vōnavčō?*

»Človek se vse vōnavči, če je tehnično malo izobraženi. Inženir elektrike se lažej navči tišlarsko delo kak eden tišlar električno delo.«

• *Tau meni povej, ka znamenuje tau ka kerrock? Kakšna plošča je tau?*

»Tau je eden umetni material (mesterséges anyag). Trideset procentov plastike pa sedemdeset procentov mineralni material. Tau je vkūpmzmejšeno pa malo obarvano, tau je plošča kerrock. Zelo elegantni in dragi material je.«

• *Zaka je baukši kak lejs?*

»Nej je porozen. Vodau, tekočino ne vpije, da se obnaviti, popraviti. Lejs pa težko popravi. Zelo je odporen proti kemikalijam. Zato ga pa radi nūcajo v laboratorijih.«

• *Kakšne škre maš ti zatau, ka kerrock leko obdelaš?*

»Doste fela mam, dapa največ CNC-rezkara nūcam, s sterim plošče vōrejšemo. Dapa teh-

zday CNC vse sam dela. Dja samo gledam, kak dela mašin. Najbaukši bi pa zato laser bijo. Bola tijo dela, nega praja pa menje materiala pride v kvar, nega odpadkov. Zato ka z rezkarom dvanajset milimetrov zgibimo, z laserom pa samo 0,3 milimetre. Samo edna je baja, ka je sploj dragi. Deset gezero košta na vōro.«

• *Ka je tvoj cilj? Kak tadala?*

»Človek dosta vse premlšava, dapa zdaj je gratala menška težava, zato ka firma Kolpa je ustanovila eno firmo v Budimpešti. S tejm je nastala moja konkurenca pa so mi posle vkraj vzeli. Že se zdaj vidi, ka je promet več nej taši, kak bi mogo biti.«

• *Kak dja tabe poznam, ti zato nika vōnajdeš?*

»Vōnajdem, samo tau nej tak enostavno. Delaš na ednom trgi pa nika ustvariš, potem pa, tak leko povejm, ka vōpo-tegnej izpod tvoji nog preprogo.«

• *Kak baude, če notrastaupimo v Evropsko unijo? Laguvejš baude ali baukše?*

»Vōjpam se, ka baukše baude, ka se nede trbelo s carinov ukvarjati pa čas baude že, ka te mejne prehode odprejo za mali tovarni promet. Ka tau je že smejšno, ka z malim kombijom ne morem prejk prehoda tū na Verici. Pa skupno težo samo dva pa pau ton ima. Če se prejk štem pelati z njim v Slovenijo, te nad Rédicts moram titi, tau je žalostno.«

• *Ti si dugo lejt bijo član predsedstva Državne slovenske samouprave in član predsedstva Zveze Slovencev na Madžarskem. Kak vidiš ti bodočnost Slovencev tū v Porabji?*

»Tau je žmetno vprašanje. Če gledamo gospodarsko področje, mi Slovenci smo nej zavole batrivni (hrabri), ka bi začnili kaj nauvoga delati. Možnosti bi zato bile. S kmečkim turizmom bi tō leko nika začeli. Tū je ta lejpa krajina, gde živimo, s kmečkim turizmom se pa Vaugri začnejo ukvarjati. Mamo Nacionalni park, dapa tak vōgleda, ka mi Slovenci s tauga dosta haska tō nemo meli. Najvekša problema je pa jezik. Če vōmarje, te vōmarjejo porabski Slovenci tō. Probamo za jezik nika včiniti, dapa tau je ranč tak, kak če se na obali (parton) od plavanja pogovarjamo. Od tauga se zato ne navčimo plavati, dočas, ka ne skaučimo notra v vodau.«

• *Dvej slovenski organizaciji mamo v Porabji, gde si ti do tejša mau biu član predsedstva. Zdaj si več nej, zaka?*

»Edno je tau, ka bola aktiven moram biti v svojem podjetji pa tau vse več časa mi vzeme. Drugo pa je tau, ka gda sam ešče bijo član tej organizaciji, sam dosti idej emo, dapa nika se je nej tak dogajalo, kak sam mislo. Dosta delamo za protokol, malo delamo za dejavnosti. Pa tau je ešče, ka drūgoma tō trbej dati možnost. Nej slobaudno misliti od sebe, ka si nepogrešljivi (pótolhatatlan).«

K. Holec

Zasedanje društva za spoznavanje domovine

Pro patria

Na koncu februarja je bilo v Sombotelu v lepo obnovljeni županijski knjižnici generalno zasedanje Županijskega društva za spoznavanje do-

je. Predavanja so se osredotočila predvsem na tri teme, na raziskovanje posameznih ustanov, osebnosti in družin. V državni periodiki društva

Sledil je načrt dela za leto 2003, ko bo poudarek na raziskovalnem delu, kajti društvo namerava izdati Mali krajevni leksikon, ki je izšel nazadnje leta 1985. Ta leksikon želijo sedaj kompletirati z novimi gesli, z imenitistih, ki so sodelovali pri raziskovanju krajevine zgodovine, neodvisno od tega, ali so člani društva ali ne. Drugo delo, ki se ga mora društvo kmalu lotiti, je Književna topografija Železne županije, ki terja zelo temeljito in natančno raziskovalno dejavnost, naj se naša literarna spominska mesta in pomembne osebnosti ohranijo za bodočnost.

Zgodovinarji in arheologi imajo za važno nalogo, da izdajo Zgodovino Železne županije v desetih zvezkih, še preden se uvrstimo med članice Evropske unije, še preden ukinejo županije in usta-

med katerimi je za nas bil morda najbolj zanimiv konferat zgodovinarja Gyule Roka iz Budimpešte, ki je navzoče kratko seznanil z raziskovalnim delom, povezanim predvsem z vprašanjem najbolj drastično organiziranega izseljevanja v petdesetih letih na območju Železne županije, ki se je vršilo od Verice-Ritkarovcev do Szentgyörgyvölgya, od koder so v enem tednu izgnali dvajset tisoč prebivalcev. Ustanovili so Društvo izgnancev na Hortobágy, ki ima dokumentacijski odbor. On je član tega odbora, čeprav on ni bil med izgnanci, bilo je pa izgnanih nešteto članov njegove družine in je tako tudi on bil deležen njihovih tragičnih usod. Ta odbor je izdal pred kratkim knjigo »Izobčeni« (Kitasítottak).

Društvo za spoznavanje domovine izdaja v Železni žu-

paniji svojo periodiko z naslovom Patria, katere odgovorni urednik je Árpád Zsámboki. Prva letošnja številka vsebuje razen referata o dejavnosti društva in o njegovih nalogah in programih za tekoče leto tudi imena pomembnih osebnosti Železne županije, ki imajo letos nekakšen jubilej. Med njimi najdemo tudi ime filologa, pisatelja in pesnika, duhovnika Jožefa Košiča, ki je bil rojen pred 225 leti v Bogojini in je umrl 26. decembra 1867 na Gornjem Seniku.

Ob koncu zasedanja je predsednik omenil, da se interesenti, ki želijo sodelovati pri krajevnogodovinskem raziskovalnem delu, lahko prijavijo med člane društva. Zasedanju je sledil ogled obnovljene knjižnice v spremstvu direktorice Márte Toldi.

Suzana Guoth

Predsednik društva za spoznavanje domovine Árpád Zsámboki (na desni)

movine. Na zasedanju, kjer so bili navzoči tudi povabljeni gostje iz drugih krajev naše domovine, je predsednik društva Árpád Zsámboki ocenil delovanje društva v preteklem letu ter v velikih potezah načrtoval naloge za tekoče leto oziroma prihodnja leta.

Uvodoma je pozdravil nove člane društva in se zahvalil za možnost zasedanja v obnovljeni županijski knjižnici, ki zagotavlja skupaj z županijskim arhivom – kjer je društvo lansko leto zasedalo – nenadomestljivo ozadje za raziskovalno delo Društva za spoznavanje domovine, kajti obe ustanovi razpolagata z bogato zbirko lokalnega materiala.

Predsednik je izrazil zadovoljstvo, da so člani društva tudi v preteklem letu zelo aktivno sodelovali pri različnih prireditvah, kot na primer na 30. jubilejni Državni akademiji za spoznavanje domovine in na spominski slovesnosti, prirejeni v čast Lajosa Kossutha v mestu Sátoraljaújhely. Nešteto zahvalnih pism je prejel, katera so pozitivno ocenjevala oz. hvalila prireditve državne konferenice urednikov krajevnogodovinskih publikacij v mesecu maju v Velemu, kjer so bile zastopane skoraj vse župani-

»Honismeret« so v lepem številu objavljene publikacije predavateljev iz Železne županije.

Člani društva v Velemu

Tudi VIII. županijski Dan patrie, ki je bil organiziran v mestu Répcelak, je odlično uspel. Tam so med drugim podelili priznanja tistim, ki so več let uspešno in požrtvovalno sodelovali pri delu društva. Predali so tudi častno diplomu »Communitas Fortissima« (Za najbolj hrabro naselje) vasi Kercaszomor. V tekočem letu bodo podelili častno diplomu za zvestobo naselju Szentpéterfa/Petrovo selo. Društvo se je udeležilo tudi svečanosti, prirejeni ob 80. obletnici ponovne priključitve naselja k Madžarski, ki je bila 9. marca.

novijo tako imenovane regije. Pri tem delu računajo tudi na sodelovanje strokovnjakov med Muro in Rabo, predvsem pri obdobju ob prelomu devetnajstega in dvajsetega stoletja. Najbolj aktivne in požrtvovalne sodelavce predvidevajo nagraditi s spominsko plaketo »Za domovino« in s spominsko medaljo »Avgust Pavel«, ki jih bodo predali najbolj zaslužnim sodelavcem na Dnevu patrie, ki bo letos prirejen v vasi Rum.

Poročilu predsednika so sledile pripombe udeležencev,

Aleksandru Velikemu (soboškemu)

Pred dnevi se zgodilo je sledeče:
»Poslušaj to kaseto zdaj po telefonu!
Zanima me, kako ugaja ti ta glas,
Morda celo umetnika poznaš?»

Poslušam jaz ta glas zveneč,
Ta glas na drugem koncu telefona,
Kot joče melanholično drhteč,
Spomine nekdanje obuja.

Nekoč očaral mene je ta glas,
Kot petje ptic spomladi,
Okupiral srca je vseh nas,
Krepak odmev duševne strasti.

Spominov teh pozabiti ne morem,
Ko si tukaj pri klavirju mojem
Najlepše pesmi mi zapel,
Kako je glas tvoj orgelski donel.

Suzana Guoth

RADIO MONOŠTER UKV (FM) 106,6 MHz

Od ponedeljka do sobote
od 16. do 17. vöre,
v nedelo
od 12. do 14. vöre.

Etno den v Otovcih

I. marciuša, na fašensko soboto, je živahno bilau v Otovci v Vinotoči Smodiš. Ljudski pevci z Gornjega Senika

smo to bili pozvani na Etno den, gde je bilo dosta programov, žganjekuha, vošivanje prtov, nastop ljudski pevk in pevcev, izdelava hišic za ftiče pa nastop svetovne prvakinje na harmoniki, male Kristine Pahor.

Učenci OŠ Kuzma in Puconci so že šivali, gda smo mi prišli, ena ženska je rožice delala. Takše lepe male, ne vem, kak

leko takše drobne napravi. Vaščani so semen lūpali. Tau je vražjo delo bilo, ka so goskice stuje bile kak naši guti,

na dobre krofine pa obed pa se je dalo piti. Srečali smo enoga gospoda, šteri se s ftiči spravla, kelko fele jih je, gde se najdejo, kak znajo spejvati... Te gospaud je Ivan Maučec iz Beltinec, stare pesmi zbira kak ges, samo on je telko naprej, ka so njigve že vōdali. To so mi povedali: »*Narava je brez rož, ftič in petja kak den brez sunca.*»

Naši pevci so poglednili, kak se palinka žge. Vej so tao že oni dostakrat vidli, gde se leko poleznejo. Gda doj tečejo nagnok trge, štirge kotli, tam pomali leko s prstom košavajo.

Od celoga Etno dneva se mi je najbolje vidla mala deklica, štera je komaj enajst lejt stara in že štiri lejta igra na diatonično harmoniko. Vseposedi navdušuje s svojim nastopom. Rejsan je pokazala, da je svetovna prvakinja. Z vsigdar nasmejanim obrazom, s svojimi malimi prstci je flajšno klačila gombice. Enkratna je bila, vej ki ste bili na borovom gostüvanji, ste jo leko vidli in čüli. Na to se mora naroditi, ka če nejmaš volo do tistoga, ka delaš, je nej vrejdno nika.

Turistični kmetiji Smodiš še dosti taki prireditve želim, gde se ljudje srečüvlejo z ene in druge strani meje.

Vera Gašpar

»Ka pa ti vejš, ka ge poslušam...«

Slovinci iz Kōcska se zatok vsigdar zglasijo nam pa nam s tejm veselje naredijo. Eto-gnauk je poštaš pā pismo prineso, pisala nam je Jolanka Mečeri pā. Krpašna Jolanka z Gorenjoga Senika.

Tetica Jolanka tak pišejo, ka so oni tak v Kōcsk prišli, ka so ta na repo ojdli. Najprva prej zatok težko bilau, ka je slovenskim deklam vogrski palejr vsigdar tak pravo »nem kettōzūnk, egylūnk.« Dapa brž so se vciüvzele pa so tak dobro delale, flajšno okapale, ka so več služile kak Vaugri. Te so pa Vaugri čemerni bili nanje.

Kak je prej mauž tō čemeren pa je pita, zakoj pa daučejo, če tiste slovenske pesmi poslušajo, stere so za božič dobili. »Ka pa ti znaš, ka ge poslušam pa zakoj daučem?« si takšoga ipa mislijo tetica Jolanka pa nazaj brodijo na Gorenji Senik, gde so mladi bili.

»Moja mati je trnok dosta tr-

pala, deset mlajšov je rodila. Trnok žmetno nas je gorzranila, ka je oča dosta po krčmaj odo. Enga brata, Lorenca, je mati v lesej porodila, dapa hvala Baugi, niša baja nej bila nej z njauv pa nej z bratom.« pišejo tetica Jolanka. Pa tau tō, ka so njim mati pa oče vsigdar tak pra-

en par taši tō, ka znajo slovenski, samo so že trnok maudri gratali. Tau je tō boli, če je kakšni Vaugri doigledajo ali se njim caunajo zavolo toga, ka so Slovinci. Dapa kak so nam napisali, tašoga ipa se oni tō znajo maudri (ponosni) narediti pa na tau misliti, ka več znajo kak tisti Vaugri,

Mati, oča pa osem mlajšov doma na Gorenjom Seniki.

vli, ka »materni gezik nigdar ne pozabite!« Zatok je pa trnok boli, ka v njinoj vesi geste

steri je doigledajo. Če drugo nej, bar dva gezika.

Pismo iz Sobote

Sprtolejt

Tak, zima je zdaj že gvūšno ostanila za nami, mi pa demo ta naprej v nouvo sprtolejt, za stero vūpanje mamō, ka de lepša od vsej tisti pred njou. Vej pa vūpanje človeka gordrži, kak bi pa ovak sploj bilou. Ge mam rejsan vūpanje, ka de tou nouvo sprtolejtje rejsan nikšo takšo, kakšo je eške nej bilou. Pa mam vūpanje tō, ka de tak lepou, kak si človek leko samo želej. Kak če bi bilou nouvo leto.

Kelko se poznam pa de nika duin po starom, ranč tak kak vsikšo sprtolejt. Tou vejim gvūšno, ka mo že pa zalūbeni gor do vūj pa eške više vūj. Dapa vūpanje mam, ka se znouva zalūbim v svojo ženo, nej pa v kakšo drugo. Neškem meti kakše nevole doma. Vejim tou tō, kak mo mogo tou sprtolejt kopati po našom gračanki zato, ka tou tak zapovej moja tašča Regina, trno čedna ženska. Tak mo meto zemlou es pa ta, ka de mi vse doj po riti teklo, una pa de pila kafej pa mi gučala, kak moram delati, ka de vse tak, kak trbej. V toum sprtolejtji ranč tak kak prejšnja lejta pride na red sprtolejtno pucanje našoga rama. Ge mo se škeu za eno tri dni nikam potūliti pa me moji domanji brž najdejo in te mo z edno rokou meo po kiklaj, z drugo prau fjanke, z glavou pa mo se mlato v stenou, kak tou, ka sam nej za tē čas odišo nikam daleč. Vej ge vejim, ka mora biti ram čisti pa takši lejpi! Dapa za mojo taščo Regino, trno čedno žensko, je nej nigdar zadosta čisti. Una tam najde kakšo smet, gde je nigdar nej bila.

-Ka je pa tou? Maš oči na rbtli ali kaj? Vej bi pa tou eške slejpi vido, kak za teuv vse zamazano ostane, - jo že čüjem kak de se korila tou sprtolejt tō.

Vejim, ka de trbelo mlajšom pa ženi tō kūpiti nouvi sprtolejtjni gvant pa cipele. Tou de v bauti tak vōvidlo, kak če bi bili cejlo zimo goulī pa bousi, kak če bi do toga mau nej meli nika za obūti pa za oblečti. Po eno deseti vōraj si najdejo, ka škejo meti pa te mo šli domou. Uni s punimi paki nouvoga gventa, ge pa z pavočino v buksi. Za moji gvant mi ranč pejnēz sfali. Vej pa za mene je nej nikša nevola. Eške mam dvouje lače, ka so na riti že tak malo vkūper zašite. Pa mam edne sprtolejtne cipele s tak bole tenkim poplatom. Ja pa mam eške vse fele gventa, ka sam že ta pozabo, gda sam si kaj kūpo.

-Dapa najbolje naprej valaun je tou, ka smo zdravi, - bi na tou prajla moja tašča Regina, trno čedna ženska.

Gvūšno vejim tou tō, ka mo v tom sprtolejtji kuman čako, ka mo šou ribe lovit, ka do me po tistom doma spitavali, gde mam ribe. Ge mo pa leko samo obračo oči pa njim tumačo, kak je nej biu den za ribičijo pa kak je niške nej nika zgrabo, samo ge. Pa vejim tou tō, kak na tou povej moja tašča Regina, trno čedna ženska:

-Bole bi doma kaj v roke vzeu, kaj naredo kouli rama ali pa v gračanki, nej pa ka čas ta zapravlaš pri vodej!

Ge mo tak lepou čistak tiūma in si brodo, kak una nikak ne more razmiti, kak mi včasī lepou deje tam pri vodej, gda nega nikoga. Samo sam ge in voda pa ftičino spejvanje in nikoga drugoga nej.

Na, zdaj že dun razmejte, zakoj mam vūpanje, ka bi tou sprtolejtje bilou vcejlak lepše, kak pa vsa druga pred njim. Rejsan mam vūpanje, vej pa vūpanje človeka gori drži. Tak li mam nikšo vūpanje, ka kakšo ribo zgrabim in svejt bi mi tak včasīn lepši grato in moja tašča Regina, trno čedna ženska, bi malo menje vujala ali pa sploj nika, če bi riba bila takša velka pa tūčna. Vidite, kak malo trbej človeki, ka je leko lepše na svejti?

Miki

OTROŠKI

Duga lejta je najviše na brgej Male vesi stau ram od moje stare mame. Ze se je skur vküper začo sinjavati. Prisrcej me je stisnilo in pravo sam si, ka tou ne smem dopistiti. Zavolo nje pa zavolo sebe to nej. Tak sam se kcuj k deli vzeu in si obečo, ka ga vred vzemem, té njeni ram. V tom deli sam gori na podi najšo njeno lado, ranč takšo, v steroj so inda svejta lidge nut sklādali vse fele stvari. Moja stara mama je bila ranč takša in v ladi sam najšo...

Noužic našoga dejdeka

Med prekapanjom po ladi moje stare mame sam zmejs grato lačen. Ta gor na pod sam si prineso krü, v sklejci je biu žir pa luk sam si to vzeu. Vse lepou pa praf, dapa s kim mo si vrezu falat krüja, kak mo na pou rezo luk in z nikim si moram žir namazati gor na

Iz lade moje stare mame

krü. Že sam škeu titi nazaj doj v künjo, ka si vzemem nikši nož, gda zaglednem nut v ladi eden mali leseni prejloč in nut v njem noužic. Kak če bi se mi čistak sam pokazo pa mi pravo:

- Vej sam pa eti! Ka me ne vidiš? Leko, ka sam rejsan takši mali pa stari, dapa brezi brige boj, leko vrejžem kak kakši velki, nouvi pa nabrušeni nož.

Vzeu sam ga vö iz lade in ga goropro, na, klingo sam vö-potegno iz prejloča. Čistak nika je nej zrdjavo, samo malo je biu znücani, zato ka je naš dejdek velko skrb emo, naj de vsigdar oster. Rejsan, brž sam vpmast vzeu, ka tam v ladi leži noužic od našoga dejdeka, moža od moje stare mame. Takši vövtegnjeni je nej biu dukši od moji dvej najdukši prstov. Vrezu sam si falat krüja in rejsan je tak rezo kak v tistom časi, gda sva z dejdekom ojlda gobe brat ali pa sva pobirala djaboka tam

za tem našim starim ramom. *- Tou de tvoj srečen bot, - se mi je smejal spod velki bejli badijusov in mi z noužicom vrezu na grmi bot. - Tou de tvoj trno srečen bot. Tam, gde boš z njim vkraj spuco süjo listje, boš pod njim najšo kakšoga grbanja ali pa kakši küp siroutic. Dapa eške ga moram malo vönapraviti.*

V tenko koužo na boti, ka je eške nej bila skourdja, je z noužicom nut vrezu vse čüde nikšni fitčov, nikšne glave od živali in vse takšo. Na konci je biu moj srečni bot takši, kak či bi ga stoj vönamalo. In sva šla v laug.

- Neva se eške stavlala, vej ti že povem, gde moraš sprobat tvoj srečni bot, - mi je nej tak prva dovalo, ka mo sprobo svojo srečo. - Na, zdaj pa tam pod tisto drejvo že leko malo razmečeš tisto rastovo listje, - je iz žepke vzeu noužic, ka de spuco prve gobe, ka je tam najdem.

Nejsam je najšo samo tam, liki vseposedi, gde mi je naš dejdek pravo, naj probam moj srečni bot. Ge sam z njim orau po listji, un pa je po vsej tisti sirouticaj in grbanja lepou pomalek škrabo s svojim noužicom. Domou sva prinesla pun košar. Eške prva pa sva med djablanami nabrala eno par djabok, dejdek mi je dvej vrezu na pou in nika sam več nej biu žeden.

Zdaj sam se tü pri ladi moje stare mame tak nagnouk spoumno, kak so dišale tiste naše indašnje djabke pa kak se je cedilo vö iz nji, gda ji je dejdek prej vrezu s svojim noužicom. Tak se mi je vidlo, kak če bi eške gnesden dišo ranč po tisti djabkaj. V lampaj sam mleu krü, žir in luk, v nousi pa sam prdišo djabke, dapa ka se je zgodilo s srečnim botom? Že na tretji den sam san odišo v laug in prekapo po listji. Najšo sam edno malo siroutico in eške tista je bila na pou pojedena.

- V dvej vöraj sam najšo samo edno takšo siromaško siroutico, - sam skur djo-uko pred dejdekom v künji. - Trno lagvo delo, - me je tak gledlo, ka sam nej vedo, če je čemerasti ali pa se mi smeje. - Tou pa zato, ka sam ti pozabo nika vöovaditi. Pozabo sam ti povedati, ka srečnoga bota ne smeš preveč za srečo prositi, nej preveč na gousti. Samo gnouk na keđen ali pa eške tou nej. Vejš, sreče ne smeš prisiliti, naj te vsigdar rada ma. Tam za edno pet dni va šla palik v laug pa po tistom boš vido, ka je tou eške itak srečen bot.

Šla sva v laug in rejsan je biu moj bot srečen bot. Gdekolik mi je naš dejdek pokazo, naj malo razmečem listje, sam najšo kakšo gobo.

Miki Roš

Na Rogli

Tretjič sem bila v smučarskem taboru. Letos smo se odpeljali na Roglo 20. februarja. Bilo nas je štirideset. Opoldne smo prispeli v tabor. Hitro smo razpakirali stvari. Potem smo šli na kosilo. Kot do zdaj, smo tudi letos imeli zelo okusno hrano. Po kosilu smo šli ven in se spoznavali z otroško progo. Naslednji dan so nas razvrstili v skupine. Jaz sem bila v boljši skupini, ki jo je vodil profesor telovadbe Tomaž Pavel. Vsak dan smo mnogo vadili. Vreme je bilo sončno. Peti dan je bila tekma. Med svojimi vrstniki sem postala druga.

Zvečer smo se posloveli z diskom. Zadnji dan smo se spakirali in pripravili na pot. Ti dnevi mi bodo ostali v lepem spominu. Upam, da se bom lahko tudi naslednje leto udeležila smučarskega tečaja.

Tamara Škaper
Gimnazija
Monošter

Smučanje 2003

Na gimnaziji sem spet prišla do informacije, da lahko gremo od 20. do 25. februarja smučat na Roglo. Jaz sem se spet prijavila, zdaj že petič.

Zame je smučanje res tako lep šport, da ga moram vaditi vsako leto. Komaj sem čakala trenutek, ko bom vstopila v avtobus in bomo krenili proti Sloveniji. Vožnja je bila prijetna, toda dolga. Zdaj prvič smo se peljali čez mejni prehod Verica-Čepinci.

Ko smo se peljali na Roglo, smo že spodaj videli, da je veliko snega. Ob enih smo prispeli na vrh. Odložili smo prtljago in smo takoj šli smučat. Vreme je bilo sončno. Vsak dan je sijalo sonce in ni več snežilo.

Vsak dan smo imeli od 9. do 12.30 ure in od 14. do 16. ure smučarijo. Nekateri so zdaj bili prvič, njim je šlo malo težje. Jaz sem bila ponosna, da znam že dobro smučati. Bila sem v skupini A. To je skupina, katera najbolje smuča. Oskrba je bila dobra. Dobili smo zajtrk, kosilo in večerjo. Vsak večer smo se lahko šli kopat v bazen. Jaz sem bila tudi v savni. V prostem času smo se pa kartali in pogovarjali. V ponedeljek smo imeli disko. Zadnji večer pa smo gledali video. Zadnji dan smo imeli tekmovalje. Jaz sem bila tretja in sem dobila bronasto medaljo.

Zelo hitro so minili lepi dnevi. Počutila sem se zelo dobro in sem zelo vesela, da sem spet lahko smučala.

Lilla Fasching
Gimnazija Monošter

Zanimiv dan

23. februarja je imel Mešani pevski zbor Avgust Pavel predstavitev CD-ja. Jaz sem dobila nalogo, morala sem pozdraviti vse goste in sem povezovala program.

Program se je začel ob 11. uri. Najprej je pevski zbor A. Pavel zapel *Odo radosti*. Potem sem pozdravila goste, ki so prišli večinoma iz Slovenije. Vabilo je sprejel še Mešani pevski zbor iz Rogaševcev. Njihov predsednik je na kratko predstavil pevski zbor in so nam zapeli štiri pesmi, in sicer naslednje: *Vsi so venci beli, Pesem o petju, Pravo sam ti dostakrat in Mož je sejo repo*.

Potem so govorili tisti, ki so hoteli pozdraviti pevski zbor ob tem lepem prazniku. Najprej je govoril predsednik Državne slovenske samouprave, senički župan Martin Ropoš potem generalni konzul dr. Zlatko Muršec. Po njihnih besedah sta zbor pozdravila Julijan Strajnar in skladatelj Samo Vremšak. Za nadaljevanje je pevski zbor zapel še dve

pesmi. Prva je bila porabska *Snoč nam je* v priredbi Uroša Kreka, druga pa koroška *Slovenec sem* v priredbi Sama Vremška.

Potem je članica zbora Vera Gašpar govorila o tem, kako je prišlo do snemanja zgoščenke. Ona poje najdlje pri zboru. Na koncu programa smo poslušali tri skladbe domačega zbora: *Dve beli brezi* v priredbi Jožeta Leskovarja, *Večernico* v priredbi Žirovnika in *Zdravico* v priredbi Josa Pavčiča.

Na koncu sem se zahvalila vsem, ki so prišli poslušat program. Mislim, da je program bil zanimiv za vse, ki radi poslušajo slovenske pesmi. Bila sem ponosna, da je mene dosegla čast napovedalke na tem lepem prazniku.

Beata Bajzek
Gimnazija
Monošter

MLAŠEČI

KAUT

Praznovanje malo drugače

Prav gotovo so tudi ljudje in institucije, ki so odgovorne za organiziranje prireditev ob državnih praznikih, opazile, da se občinstvo v vse manjšem številu udeležuje tradicionalnih praznov.

Tako se je letošnji 15. marec, dan, ko se je praznovala 155. obletnica revolucije leta 1848, praznoval precej neo-

bičajno. Na predpraznični večer so se udeleženci zbirali v t. i. kavarni Pilvax, tako kot tudi pobudniki marčevske revolucije pred 155. leti. Od tukaj je množica šla pred mestni kulturni center, kjer je pred obležjem Kossutha govoril župan mesta Tibor Vinciczay. Po polaganju vencev so učenci Osnovne šole János Arany

razdelili sveže natisnjeno Petőfijevo pesem z naslovom Nemzeti dal ter bakle. Med tem časom se je redno stemnilo, tako je množica ob svetlobi bakel odšla do gledališča, kjer so pripravili svečani program učenci omenjene šole.

Doživeti lepo staro šego

Borovo gostüvanje je stara šega, ki še danes živi med rekama Muro in Rabo. Ko so dnevi že daljši kot noči in ko se živo srebro dvigne nad ničlo, se morajo tudi ljudje posloviti od ostre zime. Na Madžar-

bila tudi moja sestrčna družica. Še zdaj vem, kako sem ji zavidala zaradi tega. Dekleta so imela lepe obleke in rožico v laseh.

2. marca ob pol devetih sem stala tudi jaz med udeleženci

prodajo in pride »gostüvanje«. Zanimivo je, da so to šego prevzeli Madžari in Slovenci v Železni županiji od avstrijskih Nemcev.

Ta dan mi bo ostal v lepem spominu. Od osme ure zjutraj

skem so različni običaji, s katerimi ljudje poskusijo pregnati hudo zimo. Med temi je tudi borovo gostüvanje, ki je značilno samo za našo pokrajino.

Pred nekaj tedni sem zvedela, da bodo 2. marca vlekli borod Slovenske vesi do Monoštra. Takoj sem se spomnila na prejšnje veliko borovo gostüvanje pred šestimi leti, ko je

borovega gostüvanja kot družica. Ko so me prosili za družico, sem bila vesela. Starši so mi tudi rekli, da človek takšno priložnost dobi samo enkrat v življenju.

Borovo gostüvanje je parodija poroke. Bor posekajo in ga peljejo v vas. Bor morajo vleči neporočeni fantje in dekleta, na njem pa sedita nevesta in ženin. Po šaljivi poroki bor

do polnoči sem se ves čas smejala in bila vesela. Okrog mene so bili ljudje, mladi prav tako kot starejši, ki so pustili vse skrbi in žalost doma. To ni samo ohranitev stare šege, ampak tudi dobra priložnost, da se sorodniki in prijatelji lahko srečajo in si vzamejo čas drug za drugega.

Zuži Šulič
Gimnazija Monošter

Poziv Zveze Slovencev šolam v Porabju

Kviz Vse o Prekmurju

Spoštovani učitelji, dragi učenci!

V šolskem letu 2001/2002 smo organizirali Kviz o Porabju, s ciljem, da bi učenci čim bolj spoznali svojo neposredno okolico.

Letos smo se odločili za Prekmurje. Literatura se najde na vsaki šoli kot del novega učbenika za 7.-8. razred. Po dogovoru z učitelji bodo sodelovali učenci od 5. do 8. razreda. Želimo, da bi sodelovalo čim več učencev.

Ekipe bomo sestavili z žrebanjem pred tekmovanjem.

Skrbeli bomo za veselo in sproščeno prireditev, dobro vzdušje in zabavo.

Datum prireditve: 29. april 2003, s pričetkom ob 14. uri.

Kraj prireditve: Slovenski kulturni in informativni center.

Spoštovani učitelji, dragi učenci, veselilo nas bo, če vas bo z vsake šole čim več. Podrobnejše informacije dobite na Zvezi Slovencev.

Preživimo skupaj lep, zabaven in poučen dan!

Európai Unió anyagok folyamatos fordítására
keres fordítóiroda

angol – szlovén, szlovén – angol,

valamint

francia – szlovén, szlovén – francia

német – szlovén, szlovén – német

magyar – szlovén, szlovén – magyar

fordítókat, lektorokat.

Érdeklődésüket a (06)-30-491-3969-as
telefonszámon, a (06)-1-269-2753-as faxszámon
vagy a hr@euroscript.hu e-mail címre várjuk.

Recepti iz Slovenije

Čuspajz (prikuha) iz aubrik

*Dvej kili aubrik, dvej žlici
žira, edno žlico mele, pau
žlice luka, sau, eci, česnek
in feffer.*

Aubrike dojrjibamo, parso-
limo. Z žirom, melov pa
lukom paržganje naredimo.
Nutdejemo voozmičene au-
brike, dvej žlici ecina pa če-
snek. Dojpoক্রijemo pa pra-
žimo. Na slejdnje gorylege-
mo z župof. Dvej žlici vrnjo-
ga mlejka tō leko gordeje-
mo. Dober tek!

-mkm-

Porabje

**ČASOPIS
SLOVENCEV NA
MADŽARSKEM**

Izhaja vsak drugi četrtek

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič

Naslov uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1,
p.p. 77,
tel.: 94/380-767
e-mail:

porabje@mail.datanet.hu
ISSN 1218-7062.

Tisk:
SOLIDARNOST D.D.
Arhitekta Novaka 4
9000 Murska Sobota
Slovenija

Časopis izhaja z denarno
pomočjo Urada RS
za Slovence v zamejstvu
in po svetu ter
Javnega sklada
za narodne
in etnične manjšine
na Madžarskem.